

Slikovnica "Gorčki svati po negdašnjim"

Farkaš, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:582275>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

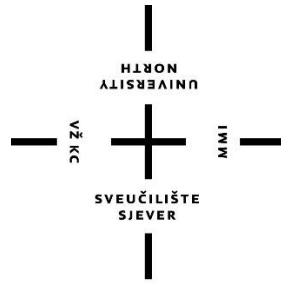

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 107/MED/2020

Slikovnica „Gorčki svati po negdašnjim“

Katarina Farkaš, 1330/336

Sveučilište Sjever

Odjel za medijski dizajn

Završni rad br. 107/MED/2020

Slikovnica „Gorčki svati po negdašnjim“

Studentica

Katarina Farkaš, 1330/336

Mentor

doc.art. Iva-Matija Bitanga

Koprivnica, rujan 2020. godine

Predgovor

Završni rad u obliku ilustracije i teksta kao medij slikovnice odabran je na temelju nekadašnjeg međimurskog narodnog običaja, točnije običaja svadbe u selu Goričan. Međimurje je poznato po svojoj kulturnoj i povijesnoj tradiciji, ali nažalost neki običaji su samo dio prošlosti i polako gube svoju vrijednost. Smatram da pomoću ilustracije možemo ispričati i iskazati originalnost teme i da možemo biti prepoznatljivi i zanimljivi u svom stilu drugima. U ovom radu istražila sam nekadašnji običaj ženidbe u mom selu, a pravi izazov bio je prepustiti se ilustraciji kao mediju koji spaja slikovnu i tekstualnu naraciju. Također, savladati vještinu oblikovanja likova crtajući te kasnije pretvarajući u digitalni oblik bio mi je pravi izazov.

Sažetak

Završni rad obuhvaća teorijski dio te postupak i razradu ideja koje sam koristila prilikom izrade ilustracija, kako bi sve zajedno činilo smislenu cjelinu zajedno sa tekstom u obliku slikovnice. Na samom početku rada definiran je pojam ilustracije, povijest ilustracije i stilovi ilustracije koji se nadovezuju na medij slikovnice. U drugom dijelu rada obrađuje se praktični dio oblikovanja ilustracija zajedno sa tekstom slikovnice. Ideja za slikovnicu nastala je kao samostalni projektni rad na temelju ispričane priče i narodnog običaja nekadašnje svadbene svečanosti u Međimurju. Kuharice, zidnjaci, vezene krpe ručnog rada, bile su inspiracija za slikovito uprizorenje svadbenih običaja.

U radu je predstavljena svaka ilustracija koja je rađena najprije kao skica olovkom, nakon toga je digitalizirana te obrađena u programu Adobe Illustrator u kojem se postigao zadovoljavajući vizualni izgled.

Ključne riječi: ilustracija, slikovnica, narodni običaj, naiva, ručni rad, rukotvorine

Summary

The final work includes the theoretical part and the procedure and elaboration of ideas that I used in making the illustrations, so that everything together forms a meaningful whole together with the text in the form of a picture book. In the beginning of the final work is defined the notion of illustration, history of illustration and the styles of illustration that are connected to the media of the picture book. In the second part of the final work is being processed the practical part of the designing illustrations together with the text of the picture book. Idea for the picture work was created as independent project work based on the told story and folk custom of the former wedding ceremony in the Međimurje. Cookbooks, masonry, handmade embroidered cloths, were the inspiration for the picturesque staging of wedding customs. The final work presents each illustration that was made first as a pencil sketch, then digitized and processed in Adobe illustrator, which achieved a satisfactory visual appearance.

Keywords: illustration, picture book, folk custom, naive, handwork, handicrafts

Sadržaj

1. Uvod	7
2. Ilustracija	8
2.1. Ilustrator	8
2.2. Kako nastaje ilustracija?	9
2.3. Stilovi ilustracije	9
2.4. Povijest ilustracije	9
2. Slikovnica	11
2.1. Slikovnica u Hrvatskoj	11
2.2. Podjela slikovnice	12
2.3. Razlika između slikovnice i ilustrirane dječje knjige	13
3. Elementi vizualnog izražavanja	13
3.1. Točka	13
3.2. Linija (crta)	14
3.3. Boja	15
3.4. Ploha	16
3.5. Perspektiva	16
3.6. Kompozicija	16
4. Praktični dio	17
4.1. O svadbenim običajima	17
4.2. Priča moje bake	17
4.2. Tradicijske vezene slike	19
4.4 Umjetnost ručnih radova	21
5. Zaključak	39
6. Literatura	40
7. Popis slika	41

1. Uvod

Već od malih nogu prvu knjigu koju primimo u ruke je slikovnica, ta čarobna knjiga pamti se čitav život. Iz nje učimo, gradimo svoje znanje uz pomoć roditelja koji nam prepričavaju ono što se nalazi ilustrirano na stranicama.

Ilustracija predstavlja crtež, slike ili neki umjetnički rad koji vizualno predstavlja odnosno zamjenjuje pisani tekst, no ilustracija se može naći i uz sam tekst. Ilustracije nalazimo u različitim medijima kao što su novine, časopisi, slikovnice i dječje knjige. U slikovnicama ilustracije čine jezično i likovno predstavljanje stvarnosti.

Ovim radom definirani su pojmovi ilustracije i slikovnice. Nadalje se obrađuju elementi vizualnog izražavanja kao što su točka, linija, boja ploha i sl. Uzevši u obzir sve to, napravila sam vlastite ilustracije kao prikaz narodnog običaja pod nazivom „Gorčki svati po negdašnjim“.

Slikovnicu čine dvije umjetnosti literalnu i likovnu. U slikovnicama su tekst i slika nerazdvojni. Ilustracija u dječjim knjigama i slikovnicama ima svrhu edukativnosti, razvoja, zabave i igre djece. S obzirom na današnji razvoj tehnologije gdje djeca mogu pristupiti različitim oblicima zabave uz modernu tehnologiju kao što su mobiteli, tableti ili TV ipak zabava u tiskanom papirnatom obliku smatra se manje štetnom za zdravlje. Također, roditelji i mladi u edukaciji vrlo rado posežu više za tiskanom knjigom. Osim toga, svrha ovog rada je očuvanje tradicije čitanje knjiga/slikovnica. Svaka knjiga želi ispuniti svoju svrhu i pružiti čitatelju novo znanje. Priželjkujem da ova tema slikovnice postane draga uspomena djeci na njihov kraj iz kojeg dolaze te da se i dalje očuva tradicija narodnog običaja.

Razlog odabira ove teme želja za istraživanjem tradicijskih narodnih običaja, pokušaj zaustavljanja od zaborava i daljnjeg propadanja kulturne baštine u spoju s današnjom suvremenom ilustracijom. Ilustracije su inspirirane zidnjacima (vezene krpe ili kuharice), koje sam vidjela u domu bake.

2. Ilustracija

Ilustracija je crtež ili slika koja tumači, dopunjuje ili uljepšava neki tekst; odražava stil i ukus vremena te manire autora. Dokumentarističkoj ilustraciji je cilj što vjernije prikazati neki predmet ili događaj, a veliko je značenje imala prije izuma fotografije. U dječjoj knjizi ilustracija može prevladavati nad tekstom ili ga potpuno zamijeniti (slikovnica). U kataložnom opisu, ilustracija je zajednički naziv za crteže, note, slike i sve druge grafičke radove ako se javljaju zajedno. [5] Ilustracija u dječjim knjigama i slikovnicama potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku, te pridonosi razvoju dječjeg likovnog stvaralaštva. Razlikujemo ilustracije u slikovnicama i dječjim knjigama. Ilustracije u pripovjednim slikovnicama uz tekst imaju svrhu prepričavanja, a obično i dodatno proširuju priču, dok se ilustriranom knjigom dopunjuje čitateljska predodžba pružajući djetetu okvir za zamišljanje. Također i sami autori ilustracija se razlikuju u odnosu na slikovnice i ilustrirane knjige. Razlikuju se po senzibilitetu izraza, izboru materijala i tehnici izvedbe, načinu komponiranja i drugim aspektima koji upravo njihove ilustracije čine jedinstvenima, autentičnima i prepoznatljivima. [6]

2.1. Ilustrator

Ilustrator je grafički umjetnik koji se specijalizirao za stvaranje slika koje su vezane za neki tekst, najčešće knjigu ili roman. Ilustracija je najčešće namijenjena za bolje razumijevanje nekoga teksta, mada ona može biti stavljena iz čisto estetskih razloga u cilju poboljšanja vizualne ljepote na čestitkama i razglednicama. Također, može biti na koricama neke knjige ili časopisa kao reklama ili poster. Većina ilustratora bavi se ilustriranjem dječjih knjiga, reklamama, novinama i časopisima. Ilustratori za svoje radove najčešće koriste olovku i tuš, ali su dozvoljene i druge tehnike. Pojava računala ozbiljno mijenja ilustratorsku industriju. Danas uz pomoć računala stvaraju se i dorađuju većina ilustriranih crteža, a najčešći programi za stvaranje istih su Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Corel Painter, itd. U svakome slučaju, tradicionalne ilustratorske tehnike su još uvijek popularne i to većinom za ilustraciju knjiga. Vodene boje, uljene boje, pastele, drvene gravure, olovka i tuš su samo neke od mnogobrojnih tehnika koje upotrebljavaju ilustratori. Usprkos postojanju dizajnerskih i umjetničkih škola koje obučavaju profesionalne ilustratore, tim poslom se mogu baviti i slobodni umjetnici, kao i ljudi drugih zanimanja pod uvjetom da njihov rad zadovolji kriterije urednika magazina, časopisa,

izdavaču knjiga i sl. [7] Prvi hrvatski ilustrator dječje knjige je Nikola Lauppert koji je ilustrirao Basne Ignjata Ćivića Rohrskog 1844. [8]

2.2. Kako nastaje ilustracija?

Ilustracija ne bi bila moguća bez grafičkog umjetnika. Ilustrator prema tekstu stvara sliku - sliku pripovijedanja odnosno ilustraciju. Polazeći od činjenice da je osnovni izvor značenja u slikovnici slika, dalo bi se zaključiti da je ilustrator "glavni", a pisac teksta tek sporedni autor slikovnice. Ako se radi o autorskoj slikovnici jedna osoba je i ilustrator i pisac. [3]

2.3. Stilovi ilustracije

Ilustracije slikovnica mogu se podijeliti na sljedeće stilove:

1. Apstraktni stil – jednostavan, sažet, ističu se likovni elementi poput boje, forme i koncepta
2. Stripovski stil – zaigran je i često smiješan, podsjeća na stripove
3. Ekspresionistički stil – izražena je emocija putem boje i manirističkog poteza
4. Impresionistički stil – naglašava neki trenutak iz priče uz naglašene svjetlosne efekte;
5. Folklorni stil – sadržajno se nadovezuje na tradiciju te se koriste tradicionalne tehnike izrade;
6. Naivni stil – izgleda vrlo 'dječje' u izvedbi, često je dvodimenzionalan i plošan;
7. Realistički stil – objekti i likovi vrlo su precizno, uredno i realistično prikazani;
8. Nadrealistički stil – pun iznenađujućih i imaginarnih prizora s maštovitim detaljima;
9. Romantičarski stil – ističe se raskošno ukrašavanje oko prizora u slikovnici u stilu starih majstora [6]

2.4. Povijest ilustracije

Ilustracija je veoma stara umjetnička forma, i javlja se kao vjerski prizori na papirusu u Starom Egiptu. U Europi su najstarije rimske ilustracije iz 6. st., a u srednjovjekovnim kodeksima su započele kao oslikavanje početnih riječi (inicijal), a kasnije su minijature ispunjavale cijelu stranicu knjige urešeni temperom i pozlatama. Pored kršćanskih, postoje i

brojni primjeri iluminiranih rukopisa u Islamu i drugim religijama, s razlikom u motivima, prikazima, ornamentici i tehnici. [5]

Sa sve većom sekularizacijom društva, minijature su ukrašavale i osobne molitvenike, skolastičke radove, herbarije, karte za igru i dr. Troškovi njihove izrade su bili visoki sve do uvođenja papira koji je u Europu stigao iz Kine zahvaljujući Marku Polu. Tada su se ilustracije umnožavale postupkom ksilografije (drvorez) - urezivanjem u drvene ploče odvojeno od teksta.

Izumom tiska krajem 15. stoljeća tržište knjiga se još više proširilo, a tehnika bakropisa omogućila je finiju i detaljniju izradu ilustracija. U isto vrijeme nastaju raskošni renesansni prikazi poput Botticellijeve ilustracije Danteovih djela. [5]

Kada su se u 17. stoljeću pojavile prve dnevne novine i magazini, oslanjali su se na litografske ilustracije. Ilustracije su bile osobito popularne u književnim djelima u doba romantizma, kada se javlja najveći broj znamenitih autora (William Blake, Gustave Doré). U 19. stoljeću je uporaba jeftinijih foto mehaničkih postupaka, osobito u knjigama i časopisima namijenjenima širokoj potrošnji. [5]

Američko "zlatno doba ilustracije" trajalo je od 1880-ih pa do svršetka Prvog svjetskog rata (premda su se karijere nekih „zlatnih“ ilustratora nastavile i nekoliko desetljeća kasnije). To je bilo vrijeme novina, časopisa, i ilustriranih knjiga kao najdominantnijih medija. Razvitak tiskarske tehnologije i prvi dizajni pokreta Arts and Crafts inspiriraju ilustratore do isprobavanja novih tehnika i boja. Vodeći umjetnici bili su: Walter Crane, Edmund Dulac, Aubrey Beardsley, Arthur Rackham i Kay Nielsen. Američki ilustrator Brandywine Valley je slikao tradicionalno, dok je noviji stil je započeo Howard Pyle, a nastavili njegovi studenti u koje spadaju N.C. Wyeth, Maxfield Parrish, Jesse Willcox Smith i Frank Schoonover.

Pojava fotografije je opasno ugrozila ilustratore, crtače i slikare. Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, secesija je snažno utjecala na knjižnu ilustraciju, boju i uvez knjiga. U Hrvatskoj su Ljubo Babić, Tomislav Krizman, D. Melkus i dr. u secesijskom stilu opremili veliki broj knjiga. U 20. stoljeću dominira upotreba crno-bijele ili kolor fotografije. 1950-ih godina ilustracija je počela gubiti dah i posljednji veliki ilustratori su: Norman Rockwell, Harry Anderson, Boris Artzybasheff i Charles Kerins. [5]

Slika 1 Prvi primjer slikovnice u Hrvatskoj

se za ilustriranje uveliko koriste fotografija i računarska tehnologija. Interes za umjetnost knjiške ilustracije, postera i časopisa iz dana u dan sve više i više raste. Danas postoje i muzejske izložbe, časopisi i katalozi posvećeni ovoj vrsti primijenjene umjetnosti. [5]

2. Slikovnica

Iz okruge dječje književnosti nastala je slikovnica. Slikovnica je medijski složeno djelo koja je spoj književnosti i likovne umjetnosti, pri čemu nastaje nova umjetnička cjelina. [6]

Slikovnica je knjiga koja sadrži ilustracije, a često su ilustracije popraćene tekstom. Sadržaj slikovnice je jednostavan i prilagodljiv djeci. Slikovnice djeci često služe kao odgojno-obrazovni medij. Priče u obliku slikovnice mogu biti ispričane crtežom odnosno ilustracijom ili mogu sadržavati tekst koji ima funkciju razumijevanja ilustracije. [9]

Iz nekog drugog aspekta analiziranja slikovnice, primjerice teorijskog, možemo ispitivati logičke odnose teksta i slike. Postavlja se pitanje, razlikuje li se figurativni crtež, slika kolaž, fotografija i sl. od ilustracije? Možemo reći da je ilustracija u knjizi crtež ovisno o načinu na koji se promatra u odnosu na tekst. Crtež možemo promatrati samog za sebe, a kada ga ne promatramo zasebno već kao ilustraciju teksta, tada počinje međuigra kombinacije teksta i slike. Kako bi tu kombinaciju bolje razumjeli, nekad iz teksta prvo uočimo npr. likove, radnju odnosno ono što je u fokusu, a zatim iz ilustracije "iščitamo" kojem dijelu teksta pripada ilustracija. Nekad iz same ilustracije ne možemo uočiti pravo značenje crteža, već nam pravo značenje otkriva sam tekst. Tekst širi granice crteža prostorno i vremenski. [3]

2.1. Slikovnica u Hrvatskoj

Prva hrvatska slikovnica koja je objavljena u nakladi Lavoslava Hartmana u Zagrebu, 1863. godine je "Domaće životinje". No, ilustrirana dječja knjiga u Hrvatskoj također ima svoju

povijest koja je prethodila u nastajanju slikovnice. Jedna od najstarijih hrvatskih knjiga namijenjena i djeci, poput „Prve glagoljske početnice“ iz 1527. godine, već je vrlo raskošno bila opremljena drvorezima, teško da ćemo ju nazvati ilustriranom knjigom u užem smislu. Naime, za ilustriranu knjigu u užem smislu nužna je povezanost ilustracije i teksta, a ovdje imamo tek knjigu ukrašenu slikovnim priložima koji se vrlo labavo odnose na tekst ili su pak sadržajno posve neovisni od teksta knjige. Knjiga je objavljena u Veneciji pa su ilustracije jamačno talijanske. [8]

Prva slikovnica za koju prema sadašnjim spoznajama možemo atribuirati hrvatskim autorima je „Sveti Nikola u Jugoslaviji“ iz 1922. godine. „Sveti Nikola u Jugoslaviji“ preuzima formu dječje slikovnice i onda se parodijski poigrava njome da bi progovorila o političkoj i ekonomskoj situaciji u Jugoslaviji 1922. godine. [8]

2.2. Podjela slikovnice

Većina slikovnica iz prve faze razvoja imala je poučnu funkciju. Ilustracije s popratnim tekstom bile su namijenjene školskoj populaciji koja je savladala čitanje ili roditeljima i učiteljima koji će ga djeci pročitati ili prepričati nakon pokazivanja slika. Slikovnica pruža višestruke poticaje za djetetov kognitivni razvoj. Tri najvažnije teme dječjih slikovnica su religiozne teme, abeceda i životinje. [3]

Slikovnice se dijele prema obliku, strukturi izlaganja, sadržaju, likovnoj tehnici te sudjelovanju recipijenta. S obzirom na oblik postoje sljedeće vrste slikovnica: leporello, pop-up, nepoderive slikovnice, slikovnice igračke te multimedijske slikovnice, a s obzirom na strukturu izlaganja dijele se na narativne i tematske slikovnice. Teško je navesti sve skupine tema kojima se bave slikovnice stoga se može reći da su slikovnice prema sadržaju vrlo raznolike, ali najzastupljenije teme su životinje, svakodnevni život, abeceda, igre, fantastika itd. Prema vrsti tehnike koja se upotrebljava prilikom oblikovanja likovne dimenzije slikovnice mogu biti fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice i interaktivne slikovnice, a s obzirom na odnos sudjelovanja recipijenta razlikuju se slikovnice kojima se dijete samostalno služi i one za koje im je potrebno posredovanje roditelja. [10]

2.3. Razlika između slikovnice i ilustrirane dječje knjige

U literaturi pronalazimo razliku između slikovnice i ilustrirane knjige. Ako nad likovnim izrazom (figurativna strana) prevladava tekst, tada to više nije slikovnica nego ilustrirana priča. Ilustrirana knjiga uz tekstualni dio sadrži ilustracije koje dodatno vizualno opisuju i predstavljaju napisano, a tekst je razumljiv i bez ilustracija. U slikovnici slike ili ilustracije imaju jednako važnu i nezamjenjivu ulogu kao i sam tekst. [3]

Prva ilustrirana knjiga, pa i preteča slikovnice po mnogima je ilustracijski enciklopedijski rječnik „Orbis sensualium pictus“ Jana Komenskoga iz 1657. godine. Neki istraživači smatraju da su već srednjovjekovna izdanja Biblije za siromašne (Biblia Pauperum) bila preteča suvremenih slikovnica. U 17. i 18. stoljeća knjige za djecu i širu publiku ukrašavane su obično drvorezima i bakrorezima. Početkom 19. stoljeća nastale su i prve prave slikovnice u kojima se priča prati nizom ilustracija. [5]

3. Elementi vizualnog izražavanja

U ovom poglavlju bit će obrađeni osnovni likovni elementi, koji se koriste pri oblikovanju likovne kompozicije. [5]

3.1. Točka

Točka u grafičkom smislu predstavlja najmanji grafički znak. Ona je ujedno temeljna likovna i optička vrijednost. Točkom možemo graditi, možemo je varirati i međusobno kombinirati. Točke možemo nizati vodoravno, okomito, dijagonalno, kružno ili slobodno, možemo ih po plohi pravilno ili nepravilno raspoređivati. Skupljenim (gušćim) ili raspršenim (rjeđim) rasporedom točaka na plohi dobivamo tamnije odnosno svjetlije tonske vrijednosti. Time stvaramo privid trodimenzionalnih oblika na plohi što nazivamo grafičkom modelacijom. Stvarati možemo i točkama u boji, a njihovim će međusobnim miješanjem nastati optičko miješanje boja. To je princip kojim se npr. služe pisaci u boji ili zasloni računala. Točkom se smatraju i razne crtačke i slikarske teksture kao i strukture nekih tvari poput strukture brusnog papira, zrnate fasade, pijeska i sl. [13]

3.2. Linija (crta)

Linija je osnovni likovni element crteža koji je temelj svih oblika likovnog izražavanja: grafike, slikarstva, kiparstva, arhitekture, dizajna ili se koristi kao samostalna likovna disciplina. Linearni odnosno linijski crtež je onaj u kojemu prevladava linija kao temeljni likovni element. Često se takav crtež koristi kao sredstvo predočavanja prvotnih ideja dizajnera kroz skice kompozicije zaslona računala ili stranice časopisa. Linija nastaje gibanjem točke i kao takva označava putanju kretanja točaka na plohi ili u prostoru, pa možemo govoriti o plošnom ili prostornom crtežu. Prostorne linije susrećemo u prirodi kao krošnje drveća, trave, šiblje i slično dok su plošne linije interpretacija te prirode na plohi. [13]

Osnovna svojstva linija

- Linije po toku: Ravne linije i krivulje svih vrsta i smjerova nazivamo linijama po toku ili kretanju. Osnovna svojstva kretanja linija su vodoravna, uspravna i kosa različitih smjerova. Linije u svom kretanju mogu biti otvorene ili zatvorene. Kada su zatvorene stvaraju pravilne ili nepravilne likove.
- Ravne linije: Ravne linije označavaju točnost i preciznost, povećavaju preglednost i smiruju kompoziciju. One mogu biti izvedene slobodno rukom (kaligrafske) ili tehničkim pomagalicama (euklidske).
- Krivulje: Postoje dvije vrste krivulja - pravilne i slobodne.
 1. Pravilne krivulje u svom kretanju ne mijenjaju smjer, šire se i razvijaju pravilno. To su kružnica, elipsa, spirala te dijelovi parabole i hiperbole.
 2. Slobodne krivulje u svom kretanju često mijenjaju pravac kretanja, stvaraju čvorišta, izvijaju se naprijed i natrag stvarajući određeni oblik. One označavaju likovno-optičko gibanje, kretanje, nemir.
- Linije po karakteru: Po svojem likovnom karakteru linije mogu biti tanke, debele, dugačke, kratke, oštre, neoštre, kontinuirane, isprekidane, izlomljene, prozirne, guste, jednolične, nejednolične.
- Linije po značenju: Po svojem značenju linije mogu biti konturne (obrisne), strukturne i teksturne.
- Konturne ili obrisne linije: To je linija koja opisuje i odvaja pojedine oblike na crtežu ili slici. Ona ocrta ili opisuje vanjski rub oblika ili likova

- **Strukturne linije:** Kada strukturu ili građu neke materije gradi crta govorimo o strukturnim linijama. U prirodi su primjeri jež, paukova mreža, dlake životinja, kosa, čičak, grančice, krošnje stabala i tako dalje. Od izrađenih oblika u ovom smislu prepoznajemo ribarske mreže, čipke, žičane ograde, kotač na biciklu.
- **Teksturane linije:** Kada neki oblik nacrtan obrisnom linijom ispunimo točkama ili linijama govorimo o teksturi odnosno teksturnim točkama ili linijama. One tada izražavaju karakter površine oblika. U likovnom se izražavanju često kombiniraju obrisne, teksturne i strukturne linije. [13]

Psihološko djelovanje i simbolika linija - Linija može najizravnije od svih likovnih elemenata izraziti puls, karakter, temperament i emocionalna stanja osobe koja crta.

- Vodoravna linija djeluje mirno, opušteno, statično te zato simbolizira mir, opuštanje, smrt, blagostanje.
- Uspravna linija je otpor vodoravnoj pa stoga i ima suprotno djelovanje. Ona izaziva osjećaj uspravnog kretanja, uzrasta, uzdignuća, življenja te simbolizira život i rast.
- Dijagonalne ili kose linije u raznim smjerovima izazivaju osjećaj kretanja, gibanja i prostornost.
- Obješena (konkavna) linija izaziva osjećaj opuštenosti, umora i lijenosti.
- Ispupčena linija ostavlja dojam energije, volje i otpora.
- Valovita linija ulijeva osjećaj nježnosti, blagosti, elegancije, ljepote, blagih emocija i ženstvenosti.
- Izlomljene linije izazivaju osjećaj grubosti, energije i muževnosti.
- Slobodna linija ostavlja dojam pokreta, gibanja, nemira, veselja, bojazni, mržnje, boli... ovisno o njenom gibanju po plohi i njezinom tvrđem ili mekanijem karakteru. [13]

3.3. Boja

Boja je osjetilni doživljaj koji nastaje kada svjetlost karakterističnog spektra pobudi receptore u mrežnici oka. Boju također pripisujemo površinama objekata, materijalima, svjetlosnim izvorima, itd. ovisno o njihovim svojstvima apsorpcije, refleksije ili emisije svjetlosnog spektra. [5]

3.4. Ploha

Ploha je dvodimenzionalna stvarnost, odnosno element koji ima dužinu i širinu. Plohu kao likovni element nalazimo u plošnom i prostorno-plastičkom oblikovanju, odnosno slikarstvu, kiparstvu, arhitekturi i - dizajnu. Ona nam služi kao ravnina na kojoj se izražavamo. Prilikom stvaranja na plohi poštujemo njen dvodimenzionalni karakter tako da oblikujemo plošnim oblicima koje nazivamo likovima ili sugeriramo privid prostora i volumena kako bi “negirali” plohu (čini nam se da se na plohi nalazi dubina ili trodimenzionalni oblik). Likovi nastaju projekcijom volumena odnosno trodimenzionalnih oblika na plohu. Na primjer, sjena je projicirani oblik koji na ravnini postaje dvodimenzionalni lik. Plohe imaju određena likovna svojstva i svoj likovni karakter. Osnovno je svojstvo plohe njezina dvodimenzionalnost. U tom ih smislu možemo podijeliti na samostalne i funkcionalne odnosno nesamostalne plohe. [5]

- Samostalne plohe: Samostalne su plohe one koje zatvaraju neki oblik. One samostalno stoje u prostoru ili kao samostalni likovi stvaraju kompoziciju na plohi.
- Funkcionalne ili nesamostalne plohe: Funkcionalne su plohe one koje zatvaraju neki volumen - one su oplošja tijela. Susrećemo ih u arhitekturi i kiparstvu gdje su to fasade i unutarnje stijene odnosno vanjski i unutarnji dijelovi skulpture. [5]

3.5. Perspektiva

U likovnim umjetnostima perspektiva (*lat. prospicere*, vidjeti, razabrati) označava način prikazivanja prostora na slici. Kao i u svakodnevnom govoru kada govorimo kako "netko ima perspektivu, perspektivan je", za perspektivu uvijek podrazumijevamo nešto *ispred* ili nešto *iza*, bilo u prostoru, vremenu ili značenju. Tako perspektiva istovremeno prikazuje i pogled na svijet, odnosno što je u kojem vremenskom (povijesnom) razdoblju bilo više, a što manje važno. [14]

3.6. Kompozicija

Kompozicija predstavlja raspored i odnos dijelova neke cjeline. Kompozicija je pojam koji u likovnoj umjetnosti označava strukturu koju tvore likovni elementi u svom međuođnosu.

Francuski slikar Matisse zapisao je da je kompozicija umjetnost raspoređivanja "raznih elemenata kojima slikar raspolaže da izrazi svoje osjećaje". Vrste likovnih kompozicija ovise o rasporedu oblika koje prikazujemo na plohi ili u prostoru, te tako postoje: vodoravna, okomita, kosa, kružna, piramidalna i slobodna kompozicija. Kombinaciju više kompozicija na istom djelu nazivamo "dramskom kompozicijom". [15]

4. Praktični dio

Kao uvod u praktični dio rada, navest ću teoriju o narodnim običajima i tradicijskom vezenju slika. Ilustracije su osmišljene tako da prikazuju osnovni vez vezenja koncem i tematski prikaz kojeg prati tekst. Svrha slikovnice je da zadrži „starinski štih“ vizualizacije procesa narodnog običaja svadbe. Prikazat ću finalne ilustracije uzimajući u obzir prethodno navedene principe i stečena znanja na odabranu temu.

4.1. O svadbenim običajima

Svadba je u tradicijskoj kulturi najvažniji čin. U prijašnjim vremenima presudno je utjecala na osobne sudbine, budući život pojedinaca u zajedničkom životu, ali i na sudbine obitelji kojoj bi mladoženja ili mladenka pripadali. Svadba (ženidba) između dvoje ljudi nije bila samo puki običajni događaj već je i presudno utjecala na međuljudske odnose a i na financijsko/ekonomsko stanje u obitelji. Običaj se raznoliko naziva od mjesta do mjesta. „Ženidba“ je sklapanje braka, vjenčanje, udaja, dok je „svadba“ običaj kojim se slavi sklapanje braka – veselje prigodom vjenčanja. Elementi koji karakteriziraju običaje prije, na samu svadbu i poslije svadbe su: snoboki (zaruke), neposredne pripreve za svate, svatovska znamenja, svatovske dužnosti i uloge, tijekom svadbe (dolazak mladenkinjoj kući, odlazak na vjenčanje, povratak), večera (večerja, ples zelja, igre uz pjesmu) i završetak svadbe. [4]

4.2 Priča moje bake

Prije 80 godina stvari su bile potpuno drugačije nego danas. Više se poštivalo oca i majku, lijepo ponašanje i uljudnost bile su očekivane od svih. Odlazak u crkvu te nedjeljna misa bili su dio odgoja. Ljubav i brak često su bili unaprijed dogovoreni. Razlozi tome bili su mnogobrojni, ali poboljšanje agrarnog stanja i gospodarske moći bili su najčešći. Naravno,

svaka djevojka težila je što imućnijem mladoženji. O svadbenim običajima u mjestu Goričan, priču mi je ispričala moja baka. Kako moja baka priča: „Djevojke su bile prisiljavane na udaju, a njezini roditelji su napravili kak bu dobro za nju jer kaj će ona znati kaj je dobro?! A kad bi mladić izabrao djevojku, *snobokalje* bi išle djevojci i *snobočile* za budućeg muža. *Snoboki* bi pak išli s mladićem prositi djevojku i govorili bi mesto njega, odnosno pregovarali kaj bu djevojčina obitelj dola, kakvega sebunjka s djevojkom. Nesu se odma složili tu večer već su rekli da si bodo premislili jedni i drugi i da će se vratiti. Drugi pak pot su se složili i dogovorili koli svati“.

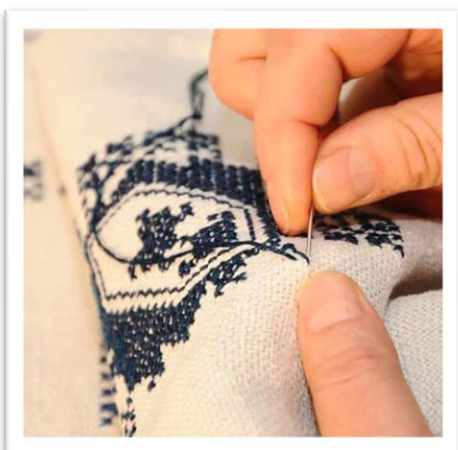
Prije svadbe započele bi velike pripreme, mladenci su morali odlaziti na vjeronauk u crkvu. Tjedan dana prije svadbe bi ih se na misi "odazivalo" te na taj način svima dalo na znanje da je vjenčanje uskoro. Mladenkina majka morala se pobrinuti za kćer, priskrbiti joj posteljinu, blazine, jastuke, ručnike i ostalo. Mladenac je za svadbu trebao imati kapitana osobu koja će predvoditi svadbu, ali ta osoba nije mogao biti svatko već osoba koja je vična svemu, a ponajviše u govoru. Uz kapitana mladenac je morao odabrati klencera, zastavnjaka i dva koprona. S mladenkine strane su se birali podekličke, podsnehalja i primeš kapitan. Za taj veliki dan pripremala su se posebna jela, razni kolači, čurke, hladetina, domaći rezanci i dr. O jelu i piću brinula je sokačica. Za svadbu su se radile simbolične stvari kao ukrašena jabuka koja bi bila na vrhu štapa na kojem je vijorila zastava, ukrašavale su se *majge* odnosno debelo drvo od johe koje se nakitilo bocama i raznim ukrasima od papira. Takvo simbolično drvo kitilo bi ulaz u dvorište te nagovještavalo dobrodošlicu gostima od strane *pozoviča*. Pozoviči su najčešće bili rodbina, susjedi, kumovi, prijatelji itd. Naravno, svatova nema bez dobre glazbe a za dobru veselicu bili su zaduženi *bandisti* ili kako su ih nekad nazivali još „pleh mužikaši“ jer su najčešće svirali limenu glazbu. Na dan svadbe mladoženjini svatovi skupljaju se kod njegove kuće i od tada se kapitanu povjerava čitava ceremonija. Nakon riječi kapitana pleše se kolo, a nakon toga formira se povorka koja kreće do mladenke kuće.

U povorci prvi su kretali koproni koji su nosili sablje, nakon njih tri dječaka, pevači, koji nose kokota, pogaču i vino. Iza njih su mladići te zastavnjek, mladoženja, klenceri, a na samom kraju bandisti. Često su svadbe ispred svojih kuća pratili i sumještani te čekali kad bi im netko iz povorka dobacio bombone, vino ili cigarete. Na mladenkinim dvorišnim vratima povorku bi dočekaao primeš kapitan koji se pogađao s kapitanom koliko novaca je spremna povorka dati za ulazak u dvorište. Tek kad bi se dogovorili za cijenu mogli su ući svi u dvorište. U dvorištu kapitan opet prosi primeš kapitana da ga pusti u kuću po mladenku. Na taj se način kao prosila mladenka, ali trebalo se dobiti dopuštenje i od njezinih roditelja. Neki od starih

običaja koji se znaju i danas naći na svadbama u našem kraju je i to da kad bi primeš kapitan otišao po mladenku, par puta bi doveo neku drugu ženu, stariju pa mlađu i upitao mladenca: "Je to ta roža?". Kad bi doveo onu pravu koju mladenac potvrdi, glazba zasvira i pleše se kolo. U međuvremenu se odigravao još jedan događaj, pevačari ulaze u kuhinju i dječak s kokotom obraćao se sokačici na šaljiv način. Sokačica ga je šale radi, nastojala gurnuti u škaf s napojem, na kraju bi ipak popustila igri, otkupljuje darove te daruje dječake novcima. Nakon pića i ića svadba je mogla krenuti prema crkvi. Pred ulazom u crkvu koproni bi dignuli sablje a zastavnjek raširio zastavu te bi ispod takvog slavoluka svati ušli u crkvu. Nakon mise i blagoslova svećenika opet se formira povorka i kreće prema mjestu gdje se održavalo dalje veselje.

Nakon večer, sokačica bi uz ostala jela pripremila i zelje, prilikom nošenja zelja na stol, kapitan bi nazdravio svima i pozvao ih na "plesanje zelja". Prvi bi na plesnom podiju nastupili kum i podsnehalja. Cijela svadbena ceremonija odvijala se i kad bi se sjedilo za stolom, igrale su se razne igre: baba gljive brala, ejali smo bažulka - kad bi se pjevali zadnji stihovi počelo bi ljubljenje susjeda ili susjede u obraz.

Kad bi sat otkucao pola noći, mladenka je krenula na skidanje vijenca sa glave jer na taj način postaje prvi dan žena. Kad bi se vratila, započela bi ples zajedno sa mužem i kumovima. Nakon plesa, mladenka se krenula opraštati od svojih roditelja. U svoj novi dom, mladenci bi krenuli uz pomoć vesele muzike. Cijela službena ceremonija završila bi tjedan dana kasnije "prvičima" - tako se nazivala mladenkina rodbina koja bi se došla uvjeriti da je mladenka došla u prave ruke i kako se snašla u novoj ulozi u novoj obitelji.

Slika 2 Tehnika našivanja koncem

4.2. Tradicijske vezene slike

Razna mjesta u domu a najčešće u kuhinji iznad štednjaka, krasile su nekad vezene slike odnosno zidnjaci ili zidne krpe. Izrađivale su se na bijeloj platnenoj tkanini, ukrasnim koncem na kojima su se nalazili različiti motivi i poruke iz svakidašnjeg života. Prije nekih desetljeća nalazili smo ih u gotovo svim seoskim kućama, a nešto kasnije i u gradskim domovima. Najčešći motivi na zidnjacima obrađivali su teme kuhinje i

hrane, ovješeni obično na kuhinjskim zidovima jer je kuhinja bila centar društvenog zbivanja, obiteljskih okupljanja ili susreta s gostima. Posebna specifičnost zidnjaka bile su kratke, specifične i duhovite poruke koje su činile cjelinu s vizualnim motivom. U to vrijeme protok informacija je bio veoma spor pa se zidnjake treba percipirati kao komunikacijske predloške tadašnjeg vremena. Zidnjake bi obično našivale žene, najčešće u zimsko vrijeme kada nije bilo toliko vanjskog posla. Uzorci i sheme birali su se prema vlastitom izboru jer bi obično

Slika 3 Zidnjaci ili zidne krpe

reflektirale neke osobnosti ili pak životne situacije u kojima bi se pronalazili i sami ukućani, obično domaćice. Tehnika našivanja koncem u boji na bijelom platnu, uglavnom četvrtastog oblika po shemi prethodno preslikanoj indigom i olovkom odražavala je obično motive mladih žena u kuhinji, cvijeća i životinja s prilagođenim porukama. Nalazimo one koji su prštali bogatstvom različitih motiva, boja i šarenila do onih decentnije izvedenih u jednoj boji, plavoj ili crvenoj, s popratnom porukom. Mogu se naći različite teme poruka: od šaljivih, intrigantnih do onih romantičnih i ljubavnih. Osim što su ukrašavali zidove i bili trendovski element interijera određenog vremena bili su i svojevrsni komunikatori. Često su uz ukrasnu funkciju štitili zidove od prskanja prilikom pripreme hrane na štednjacima. Danas ih se može vidjeti uglavnom u vikend-kućama uređenim u rustikalnom stilu ili čine arhiviranu nasljednu baštinu koja podsjeća na neka ranija vremena. [16]

4.3. Motivi i boje

Najčešći motivi koje pronalazimo na narodnim nošnjama, ali i na ostalim tekstilnim dodacima su motivi cvijeta koji simbolizira sklad, ljubav, ljepotu i plodnost. Srce prikazuje ljubav, križ kao i motiv zrcala brani od uroka i simbol je kršćanstva, za razliku od svastike koja je simbol sreće, zaštite, plodnosti i zdravlja. Spirala simbolizira sreću i snagu. Za mitološko razdoblje vezuju se sljedeći uzorci: sunce, mjesec, zvijezda, kolo, kotur, blizanci, ptica, paun, pijetao, oroz, orlove glave, sokol, vuk, pas, pužić, štene, leptir, konj, par konja, četiri konja, jelen, zmija, žaba, tronoge, buba, srce, kovrčki, kovrčka, šiške, šiška, grančica, ružmarin, jela, rogovi, grana, kukolj, sjemešci, potkovica, zvončić, bobica, jabuka, trešnja, zob, žena, čovjek, dikino oko i drugi. Križ, brojanice, janje, golub, zvijezda, i oči postali su simboli kršćanstva. Ukrasni vez tradicijsko je ukrašavanje narodnih nošnji i predmeta koji se koriste u domaćinstvu i odraz su tradicije, siromaštva ili bogatstva kraja iz kojeg potječe. Motivi se razlikuju ponajprije u raznovrsnosti stila, kolorita i specifičnosti likovnih poimanja unutar pojedinih etnografskih područja. [17] Najčešća boja koju možemo pronaći na tradicijskim odjevnim predmetima je crvena. Crvena boja predstavlja ljubav, erotizam i strast, primjer tome su tradicijsko crveno licitarsko srce i crvena jabuka. [18]

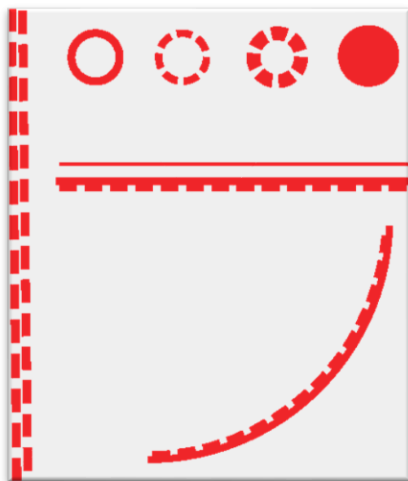
4.4 Umjetnost ručnih radova

U prošlom vremenu, ljudi su sami izrađivali različite predmete u različite svrhe. Kulturna tradicija Hrvatske razlikuje s obzirom na krajeve. Razlikujemo različite običaje, tradiciju i dobara. Kulturna tradicija hrvatskog naroda sačuvanoj u mitovima, usmenoj književnosti, običajima, nošnjama, rukotvorinama, muzici i likovnom izražaju. Danas možemo tradicijske predmete/proizvode, rukotvorine vidjeti na mnogim sajmovima, starinskim kućama, muzeju i sl. Zajednički naziv za sve proizvode tradicionalnog seoskog zanata nazivamo rukotvorinama. U Hrvatskoj možemo naći mnoge zanatske radnje kojima je cilj očuvati, njegovati ali i izrađivati narodne rukotvorine, sa svrhom primjenjivanja i afirmiranja kulturne i tradicijske baštine. Ručni radovi dugo su bili tradicionalna djelatnost rezervirana isključivo za žene. Žene bi u pauzama od kućanskih poslova pravile prava umjetnička djela od različitih materijala. Različitim tehnikama ručnih radova, žene su nekad ukrašavale kuće, pravile odjeću za djecu, kreirale maštovite poklone, tako stvarajući divnu tradiciju koja sa sobom nosi kako estetsku, tako i emotivnu vrijednost. Najčešći oblik tehnike ručnog rada je pletenje i heklanje. [19]

Iz samoniklih umjetnika, možemo upoznati i naivnu umjetnost. Naivna umjetnost, likovna djelatnost neprofesionalnih i neškolovanih pojedinaca koji snagom svojega nadahnuća i tragalačkim ostvarenjima prerastaju amaterizam i formiraju poseban segment suvremene likovnosti. Razlikuje se od pučke umjetnosti koja je rezultat kolektivnoga nastojanja i tradicije; ona se po svojim obilježjima također razlikuje od umjetničkoga obrta, te od likovnog izraza djece, iako im je po vanjskom prividu srodna.

Naivni umjetnik nastoji život i svijet u kojem živi zabilježiti pričom, bajkom ili mitom, tako da je narativnost jedno od najvidljivijih obilježja te umjetnosti. Kako ti umjetnici ne poznaju u potpunosti akademsku konstrukciju djela, u njihovim su djelima prisutni određeni pomaci u perspektivi i proporcijama, a očite su i mnogobrojne nelogičnosti oblika i prostora. Naivni se slikari često priklanjaju lirskoj idealizaciji života, fabulaciji radnje i fantastici. Izražajni oblici potpuno su individualni i ne uklapaju se u povijesni razvoj, već im je podrijetlo u vlastitoj tradiciji, vlastitom shvaćanju oblikovnih i estetskih vrijednosti i metodi rada, a posljedica je toga specifičan i individualan likovni jezik svakoga pojedinoga naivnog umjetnika. U naivnome slikarstvu zastupljene su sve grane slikarstva: mrtva priroda, krajolici, vedute gradova, portreti, aktovi, interijeri, figuralne kompozicije. [20]

4.4. Analiza rada

Slika 4 Osnovna linija i boja za prikaz tradicijskog veza ilustracija.

Cilj rada je u ilustriranom i tekstualnom obliku prikazati tradiciju svadbenog običaja u Goričanu. Nastojala sam jednostavnošću ilustracija prikazati radnje koje prate odgovarajući tekst tako da bude za svaku generaciju čitko i razumljivo. Odlučila sam se za ovu temu kako bi priča moje bake ostala zapisana te kako se ne bi otela zaboravu. Svaka tradicija ima svoju vrijednost time legitimira narodnu osobnost. Svaka slikovnica ili knjiga nastoji ispuniti neku svrhu, tako što će biti prihvaćena i poželjna od strane čitača. Likovnu kompoziciju ilustracija čine osnovni likovni elementi: točka, crta – linija, boja, ploha i tekstura. Kombinacijom različitih linija nastojala sam prikazati način povezivanja ukrasnih niti u tkanini tako da ilustracije nalikuju nekadašnjim ukrasnim predmetima kao što su bile krpe, zidnjaci, stoljnaci i sl.

Mladenci „hodiju“ na vjeronauk

„Prije svadbe počele bi velike pripreme. Mladenci su nekoliko dana prije same udaje morali hoditi na vjeronauk, a potom bi ih se u crkvi nedjeljom na misi ozivalo, objavljivalo njihovo vječanje javno svima. - *Japek i majčica, To Vas lepo prosim, Najte mi zbirati K memo srco para. Ja sem si već zebral vo šesnajstem ljeti, Ja jo ne ostavim, Makar mi vumreti. Ja sam si ja zagledal i samo bo ta moja!*“

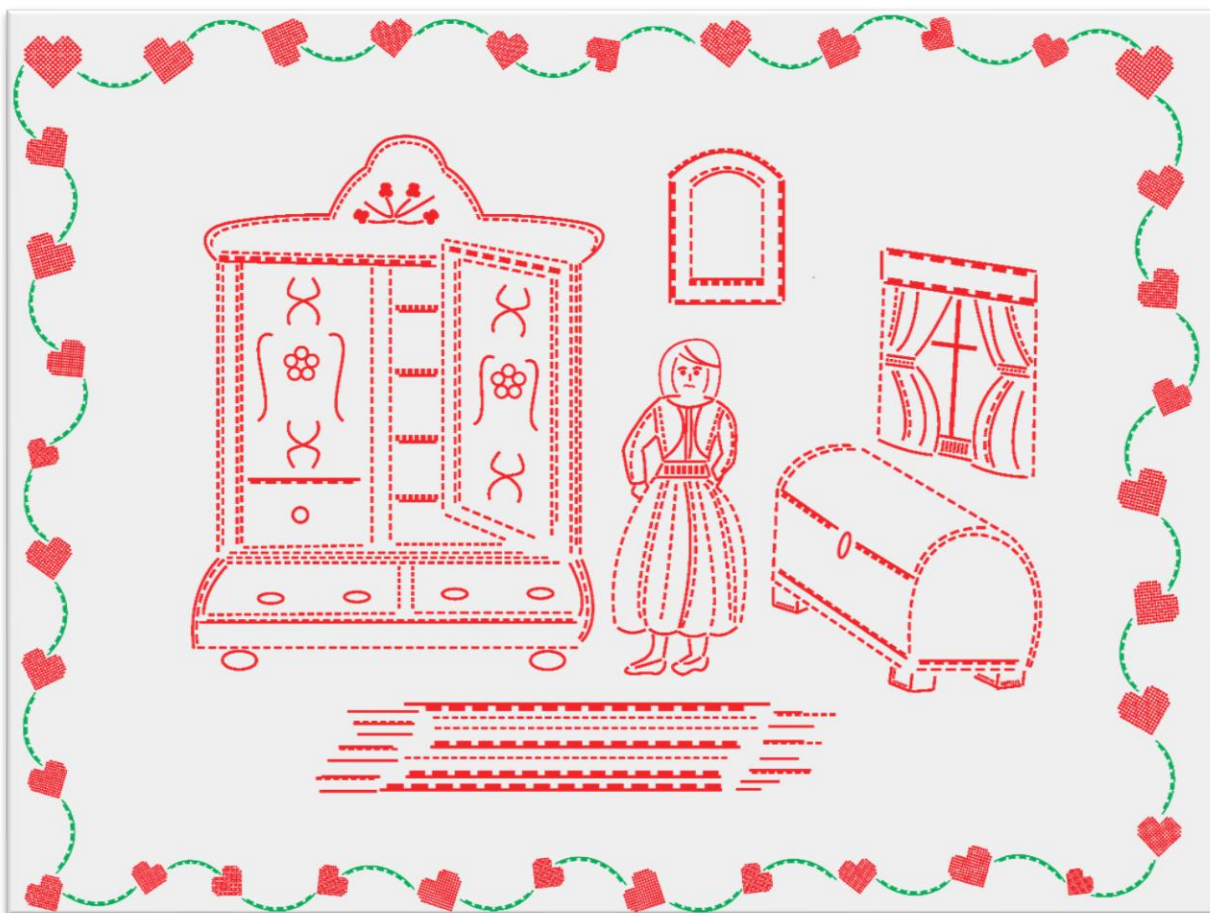
Slika 5 Odlazak na vjeronauk

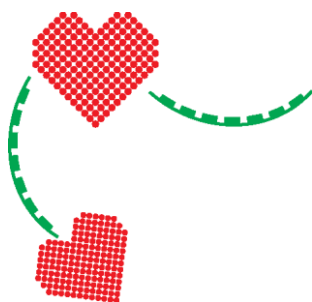
Slika 6 Motiv cvijet

Majka sprema stvari kćeri

Mladenkina majka, ako joj kćer odlazi za snehu, mora ju što bolje opremiti da ju nebu sram. *Treba skrbeti i za postelinu, dve blazine i dva vankuše, i bar šest plafti, bar šest vreć i po štiri stoljeke i ponjavu i po dva vihalne i dve zamotanjke i četiri brsoče. Dva para obuteli, jenu za svetek, jenu za saki den. Mora imeti bar šest paruv oprave gorje i tuliku ocpodje za spati. Mora imeti robcuv za šijek i glavu.* Većinu toga majka je već pripremila ranije, očekujući da će joj kći te godine poći zamuš - oženiti se. U posljepodnevnim satima, na sam dan svadbe miraz otkupljuje hadnač, darujući djecu sitnim novcem.

Slika 7 Majka sprema stvari kćeri

Slika 8 Motiv srce

Pronalazak kapitana

A priča s mladoženjine strane kreće od pronalaska idealnog kapitana. Kapitan ili starješina je osoba koja će odgovorno predvoditi svadbu ali kapitana je trebalo i platiti. On je trebao biti vičan svemu a najviše u govoru. Mladožeja je trebao pronaći i klencara, zastavnjeka i dva koprna, a s mladenkine strane podekliče, podsnehalju i primeš kapitana. *Ako kapitan ne zna svoje zvršavati, zabadav je i sladak mošt i jaka starina zabadav je i najbolja pečenka i gibanica gostovanje je tožno. On vodi mladence i katane, on ih podsjeća na simboliku svadbe, doziva im u pamet svetost ove zabave, ublažuje strasti, umiruje bundžije i nemirnjake, kara izgrdnike, zaziva Božji blagoslov na jeliš i piliš.*

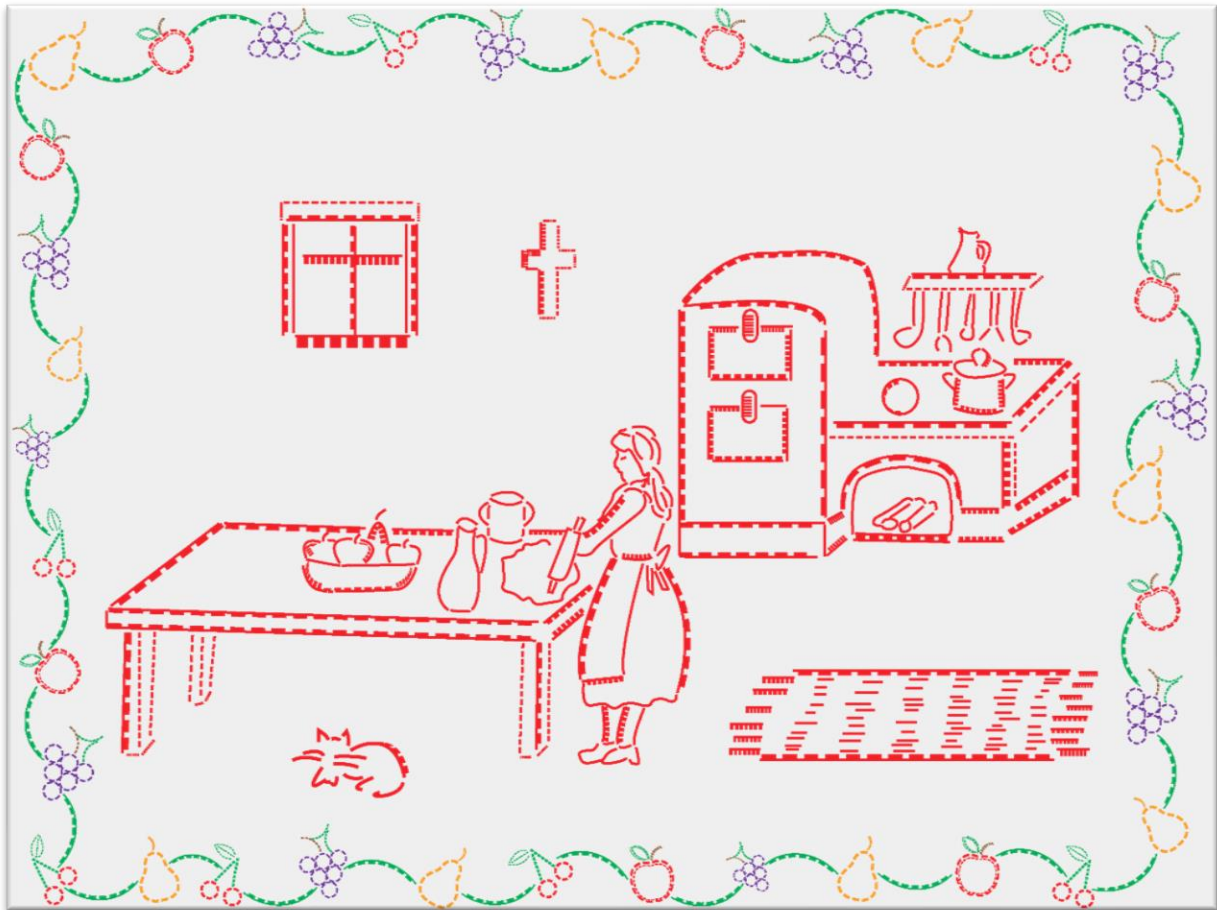
Slika 9 Mlodenec i zastavnjek

Slika 10 Motiv ružmarin

Sokačica sprema hranu

Za svadbu su se pripremala posebna jela, kako kažu bila je bogčija pa bar na svadbi su se svi dobro najeli...Za taj veliki dan peku se razni kolači, pripremaju se čurke, hladetina, domaći rezanci, boci...Peku se pogačice u zemljanim posudama sve se to ukrašavalo papirom, raznim grančicama i cvijećem. Vino i žganica bile su delikatese za piće dobrodošlice. O svemu tome da bude na vrijeme gotovo, fino, svježije i ukusno - brine sokačica. *Zaklala se svinja, nadevale su se čurke, zaklala se krava, 60 - 70 kokoši, deset gusek, deset rac, moralo je biti spremno 300-400 litrov vina jer gostuvaje traje tri dni.*

Slika 12 Sokačica sprema hranu

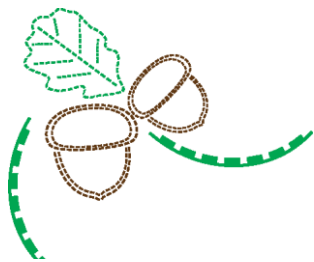
Slika 11 Motiv voća

Simbolične radnje

U ono vrijeme brinulo se i za simbolične radnje. Pripravila se jabuka koja je išla na vrh štapa zastave i majge visoka drveća na ulasku u dvorište, koja su se okitila flašama i raznim šarenim papirićima te se postavljao natpis dobrodošlice dragim gostima. *Majga predstavlja zaručnicu. Ona je slika zaručnice. Majga postavljena za zlamenje, po čemu se pozna da je zaručnica spravljena za ženidbu.* Dečki majgu vkradneju, simbolična je gesta otimanja mladenke. Djevojke pripremaju svatovske cimere, ukrase od papira koji označavaju obične i glavne svatove.

Slika 13 Majge pred kućom

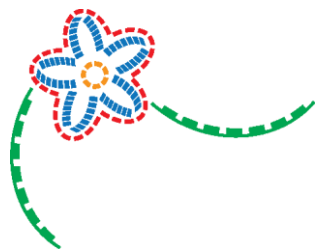
Slika 14 Motiv žir

Pozoviči

Gosti moji bi prisustvovali svadbi nazivali su se pozovičima. *Falen budi Jezuš Kristuš, hižni japek i hižna mamica. Naš japek i naša mamica, su vas pozvali na naše gosti, vas i svom svojom družinom. Ali more biti, bi vi veseli, kaj mi svinskega mesa ne bi imeli. Mi smo klali prasca kak jarca, imal je slaninu najpre kak bič, a odzój nič. Unda smo mi slaninu obesili, na najži smo ju vezali na tri lance i preštreknuli za sleme. Ali nesreća se je pripetila, lanci su se strgnuli, slanina je pala dolii predrla prosnice. A pri nas je bila jena dekla. Ona se je od kota do kota šetala, a hižu ni nigdar pometala, a kak su pavučine bile duge, na ti pavučini se je na sreču slanina zastajla. Zato bu slanine dosti za vas, naše poštovane gosti!*

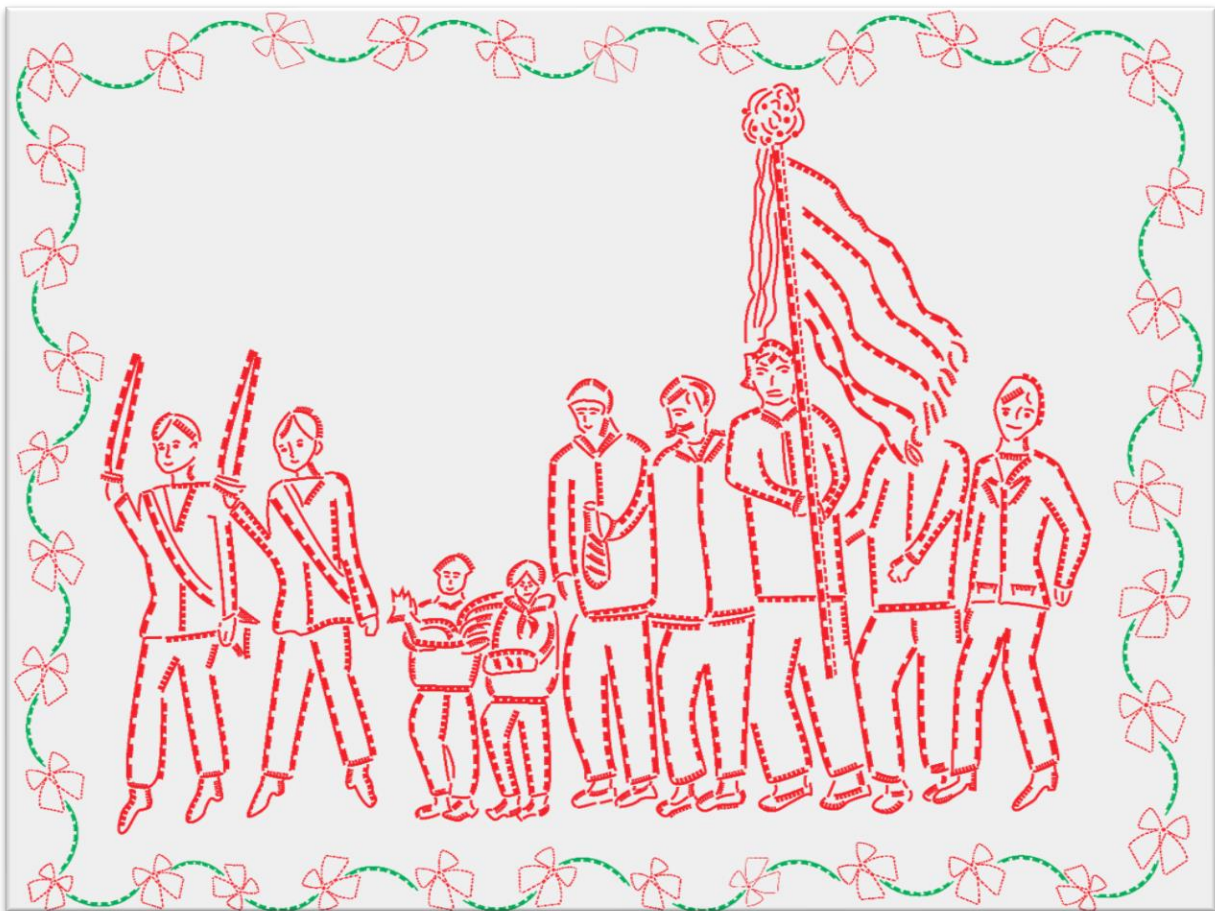
Slika 15 Pozoviči

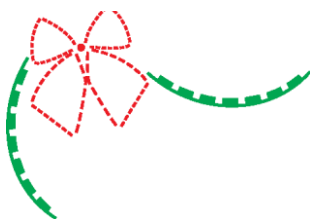
Slika 16 Motiv cvijet

Vesela povorka

Na dan svadbe mladoženjini svati se okupljaju kod njegove kuće i od tada se kapitanu povjerava čitava ceremonija, on govori u ime mladenca i mladenke: moli za oprost, izražava želje, oprašta se s obiteljima budućega bračnoga para...*Falen budi Jezuš Kristuš, tu budi Bog i Majka naša Marija. Obračam se vama dragi japek i majka milena da mi dadete dopuštenje da bi se otputil po mojo zoročnico. Sad se pak obračam vama dragi japek, ako sam vam se kaj v životu zameril, oprostite vi meni, a nek i vam oprostí Otec Bog. Ljubljena majko, sad se obračam vam, što ste me devet mesecov nosili pod srcem svojim. Ako sam vam se kaj zameril, prosim oprostite mi i rečite: Idi sinek, nek ti Bog da blagoslovljenoga i srečnega pota.*

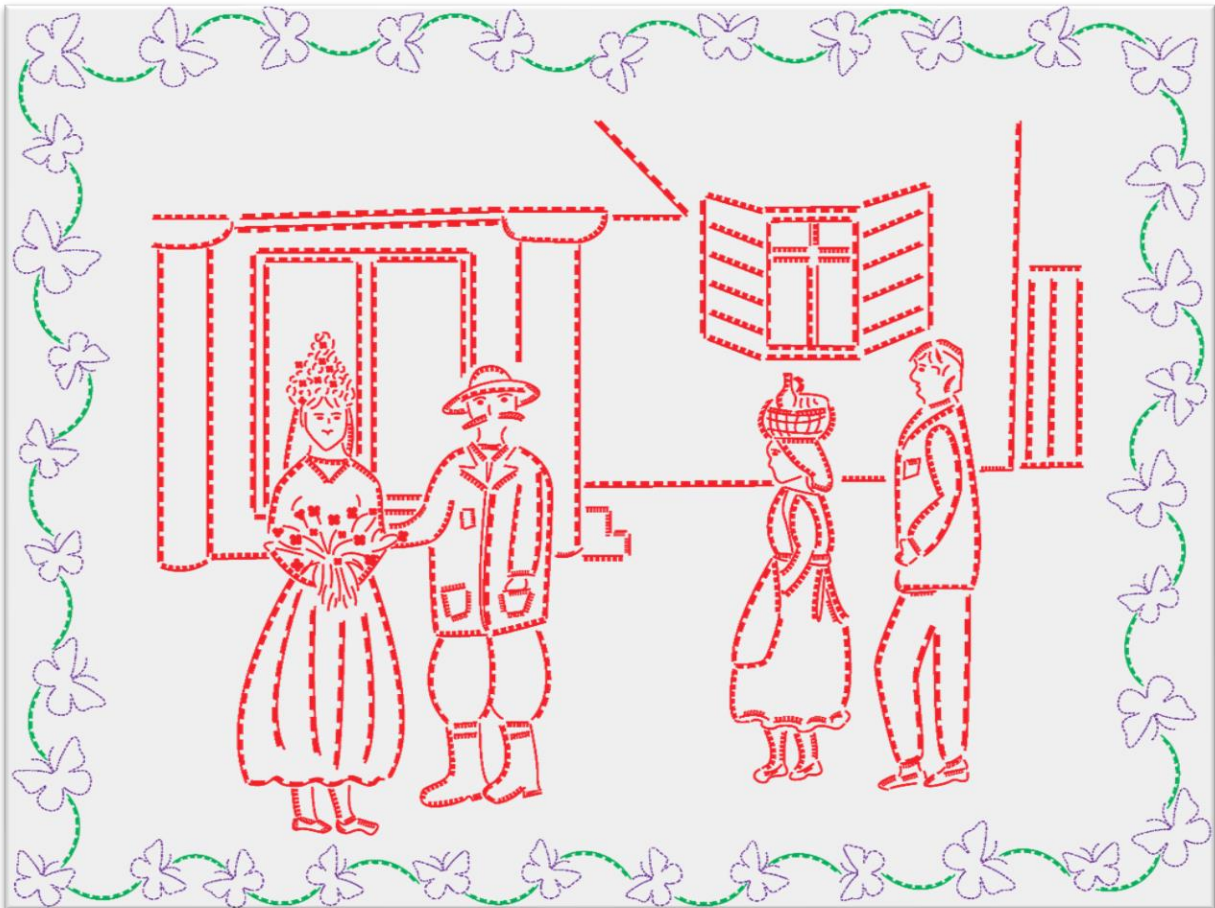
Slika 17 Svadbena povorka

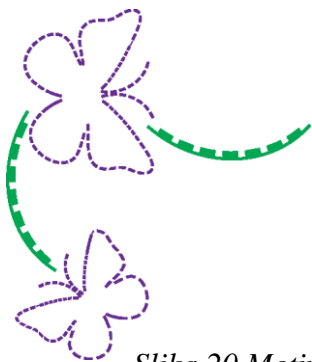
Slika 18 Motiv mašna

Prosidba za mladenkinu ruku

Na mladenkinim dvorišnim vratima povorku dočekuje primeš kapitan koji se pogađa s kapitanom koliko će povorka dati penezi za ulazak u dvorište. Tek kad se narede za cijenu povorka ulazi. U dvorištu kapitan prosi primeš kapitana da ga pusti u kuću. Kad uđu kapitan opet progovara. *Falen budi Jezuš Kristuš, tu budi Bog i Majka naša Marija i sa poštovana rodbina. Mi smo putovali dugo i teško kak i tri sveta krala pa si je moj mladenec opazil v vašem vrtu ruže sakojačke: modre i zelene, žote i črlene, pa mu se jena roža jako dopala, pa bi molio gazdu kuće dal bi dozvoliv da si moj mladenec jenu rožu otrgne i svom srcu privrgne.*

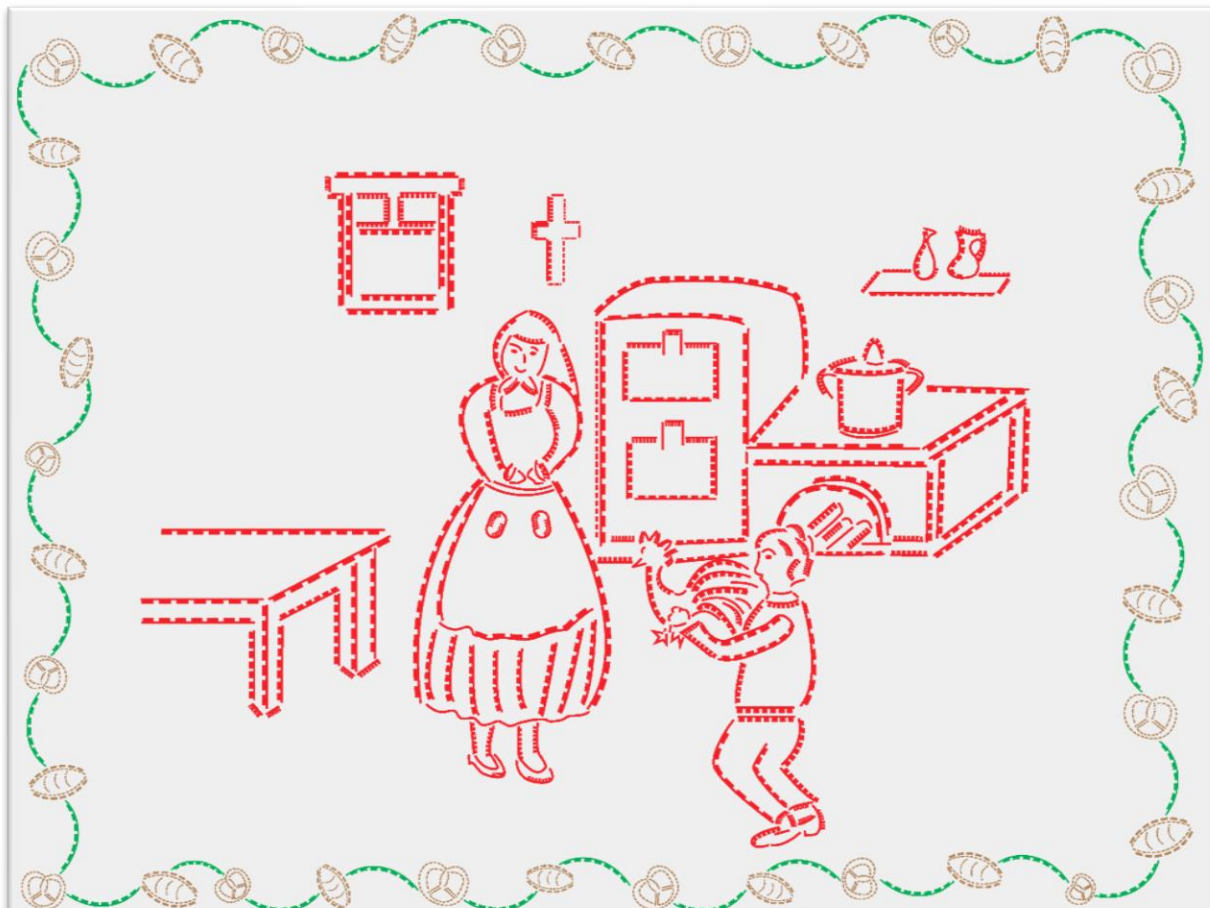
Slika 19 Prošnja

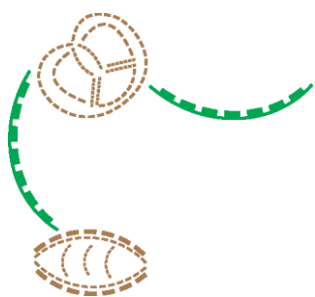
Slika 20 Motiv leptir

Dječak, kokot i sokačica

Nakon što im je dozvoljeno da uđu u dvorište, pevačari odlaze u kuhinju i dječak s kokotom obraća se sokačici: *Gospa sokačica, ovde vam je vol koji vas bu med noge bol kad ga bute klali kaj bute širom noge držali. Sokačica ga od šale radi, nastoji gurnuti v škaf s napojem.* Na kraju sokačica ipak popušta i otkupljuje darove, dajući dječacima novac.

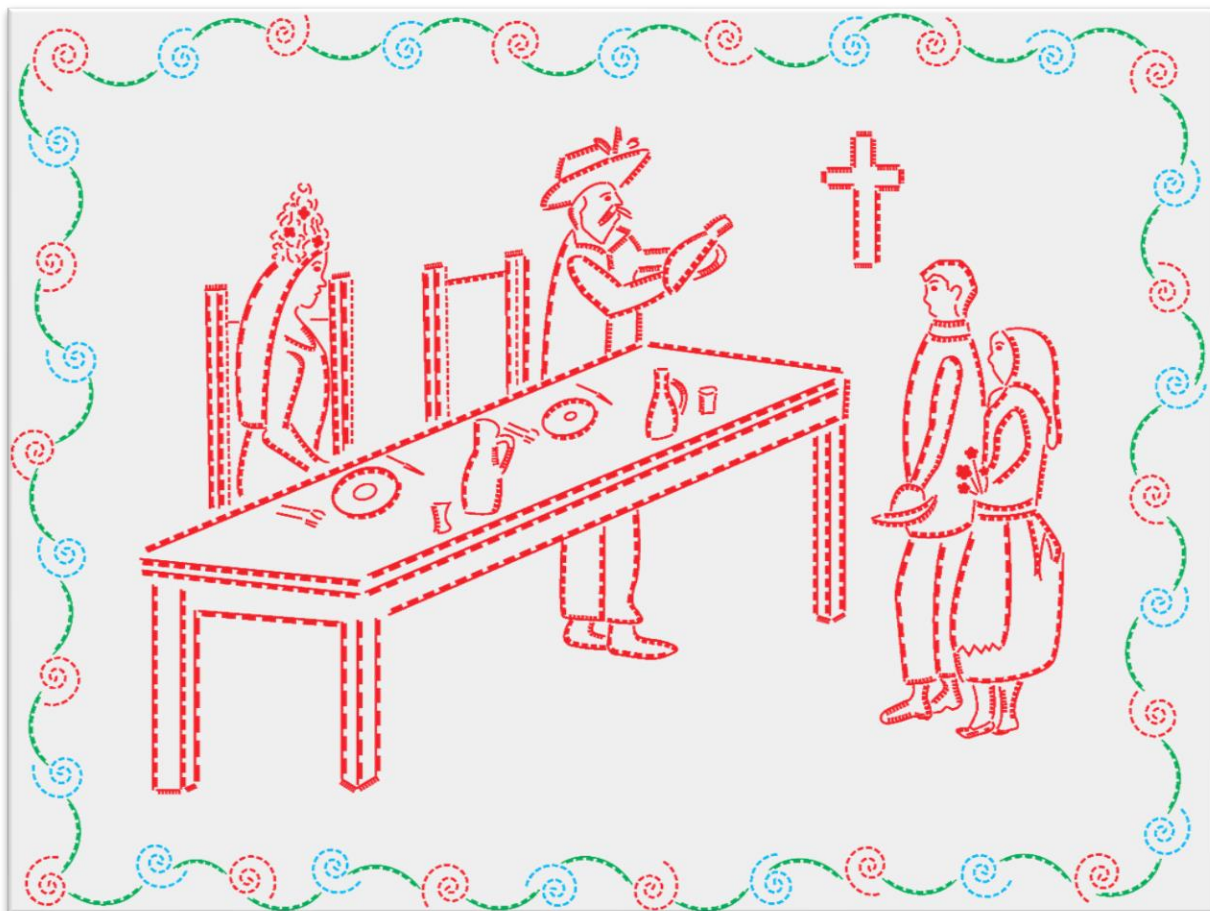
Slika 21 Sokačica i dječak

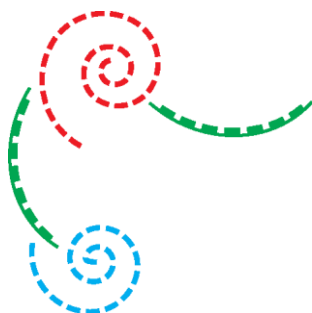
Slika 22 Motiv kruh i pecivo

Sprečavanje mladenke

Sad pa je red da gosti jedu i u mladenkinoj kući. Čim su posjedali za stol kapitan poziva mladenkine roditelje. *Sad se pak obračam k vam dragi japek koji ste me do dana današnjeg hranili i oblačili i za mene se brinuli. Stoga vam se puno zahvaljujem, a ako sam vam se kaj zamerila oprostite mi. A sad se pak obračam k vam draga mama koja ste me devet meseci nosila i osamnaest mesecov k prsima dojila. Ako sam vam se kaj zamerila oprostite mi, i nek vam oprostí Otec Bog nebeski.*

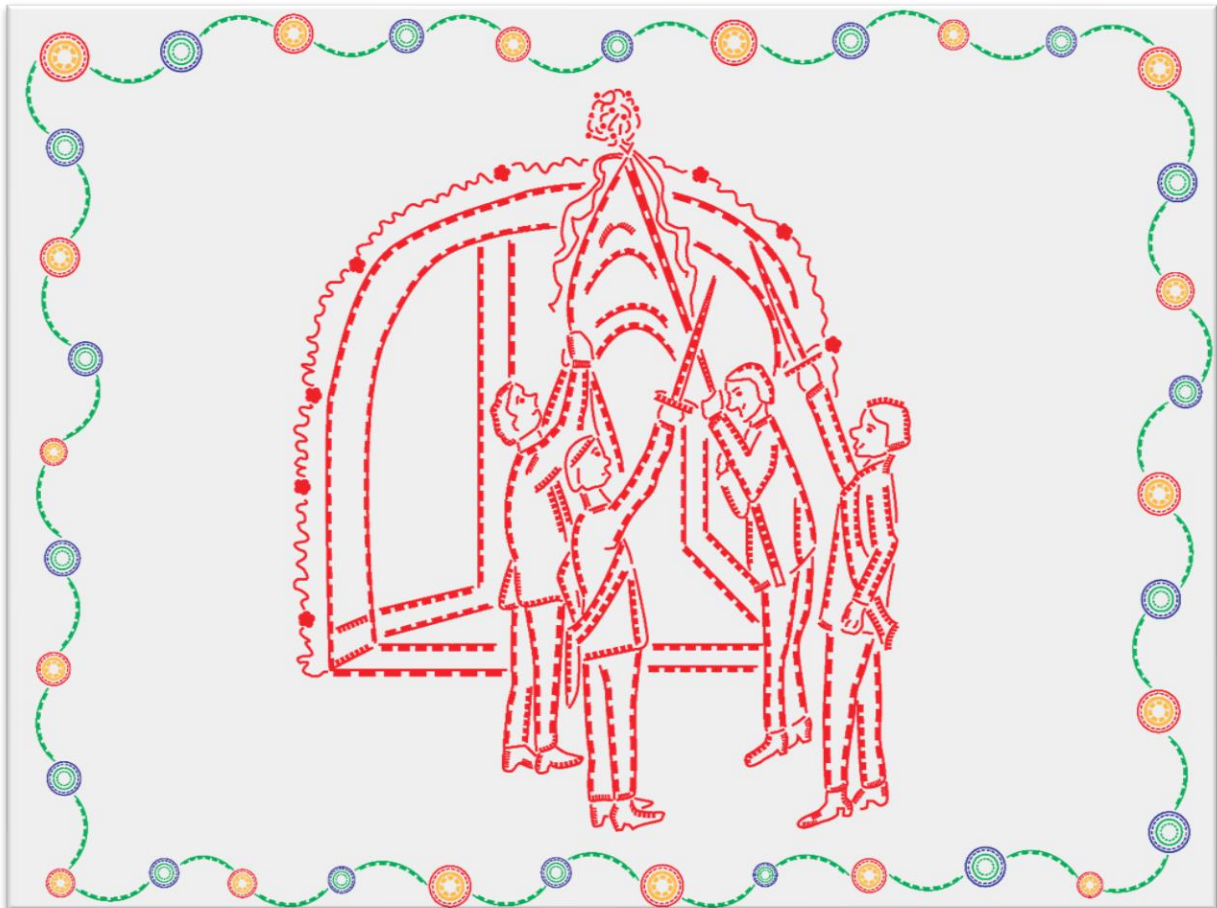
Slika 23 Sprečavanje mladenke

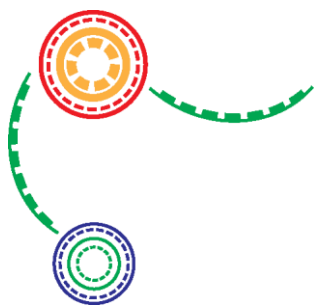
Slika 24 Motiv spirale

Odlazak u crkvu

Nakon jela, cijela povorka se formira i kreće v crkvu. Na kraju povorke su bandisti koji cijelo vrijeme igraju veselo muziko. Kod cirkve koproni dignu sablje jedan s jedne, a drugi s druge strane, zastevnjek isto tako raširi zastavu. Ispod takvog slavluka svati ulaze v crkvu. *Prosim lepo gospu hižnu mamicu dve tri kaplice svete vode, da blagosloviju naše mladence predi nego peju za ovu Mojzešovu tablu i triput se obreju koli!*

Slika 25 Ulazak u crkvu

Slika 26 Motiv krugovi

Sveti čin ženidba

Samo vjenčanje je svečano: mladenci ponavljaju prisegu za župnikom, a kantor je obred znao pratiti na orguljama. Nakon svetog čina vjenčanja formira se povorka i kreću kuću u kojoj će se odvijati glavni dio svadbe. Povratak slavlju kojeg najavljuje kapitan. *Falen budi Jezuš Kristuš! Dragi japek i draga mama i sa ostala rodbina! Ja jesem z ovom dečicom pohodil svetu majku cirkvu, kak je negdar Blažena Djevica Marija z svojim Jezušom. Oni su v cirkvu došli, tam su kleknuli i blagoslova zadobili. Tak smo i mi v cirkvu došli, tam smo si pred oltar Jezuš Kristuš klenuli, Bogu se pomolili i prelepe tri kinče zadobili: šakrament pokore, šakrament presvetoga tela Jezušovoga i šakrament hižnoga zakona. V ime Oca i Sina i Duha svetoga. Amin.*

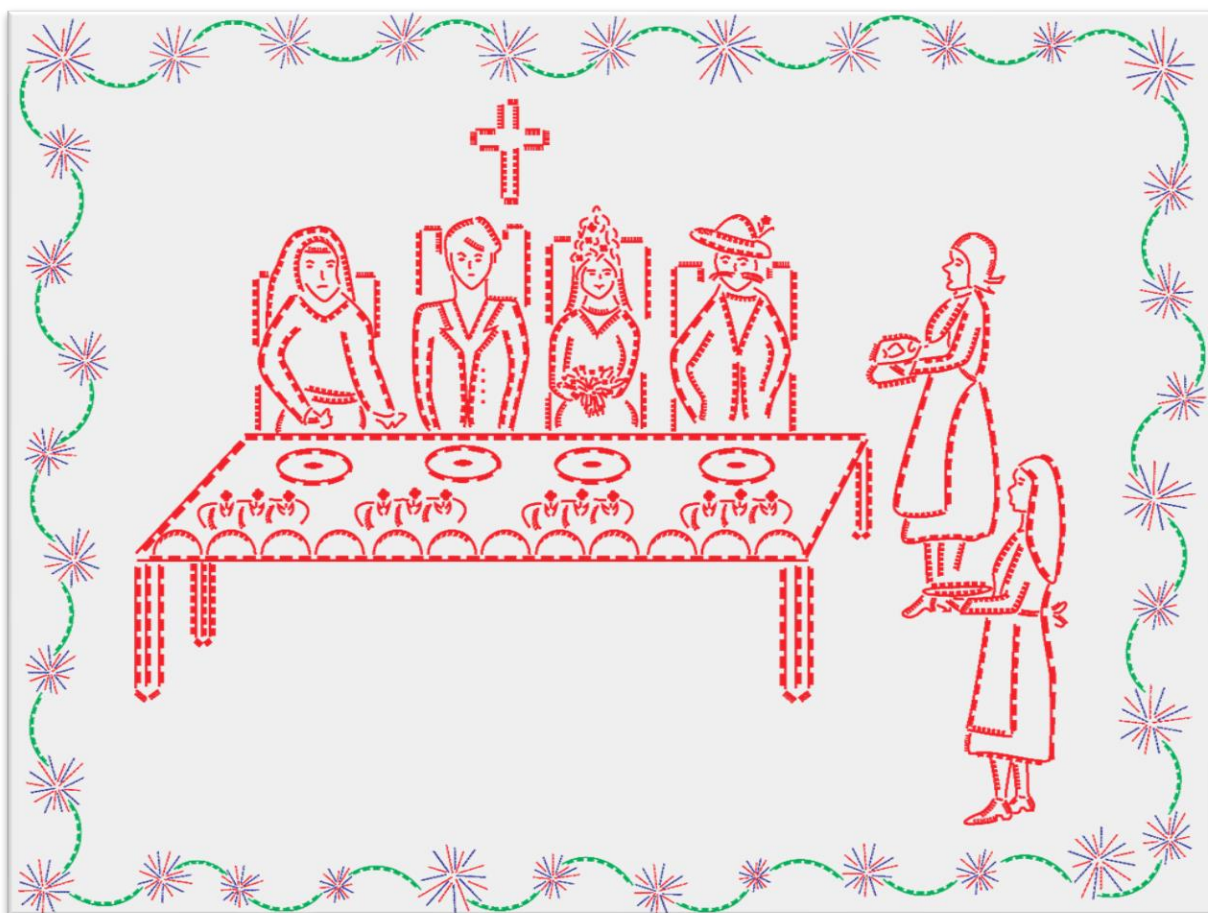
Slika 27 Vjenčanje u crkvi

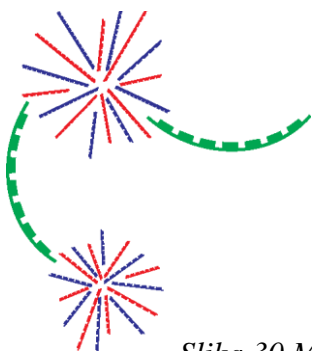
Slika 28 Motiv
Krugovi - prsteni

Slavlje uz večeru

Za večeru sokačica , uz ostala jela priprpema i zelje. Prilikom nošenja zelja na stol kapitan nazdravlja svima što je ujedno i najava za igru: Plesanje zelja *Falen budi Jezuš Kristuš*. *Draga rodbina, došla nam je hrana od Boga dana, od ljudi zbrana i od gospe sokačice na stol poslana. Došlo nam je zelje na veselje. Ki ga jel bu, navek vesel bu. Prišla je zapovest od cesara da koji ima konja naj ga jaše, a koji nema naj pešice kaše. A naš gospon kum so dobili naloga iti drva cepat, a gospa podsnehalja v kuhinju donašat. Pak zato ako imeju konja naj ga jašeju, a ako nemaju naj pešice kašeju.*

Slika 29 Večera

Slika 30 Motiv
prskalica od papira

Ples zelja

Sama igra se odvija tako da kum s podsnehaljom pleše. Kad mužika prestane dolaze k stolu i obraćaju se kapitanu. *Falen budi Jezuš Kristuš. Starim na poštenje, mladim na veselje. Dal su naša leta zišla vun? Kapitan: A štero bi to leto bilo? Kum: Jezeru devetsto četrdesetu. Kapitan: A nije to još zišlo!*

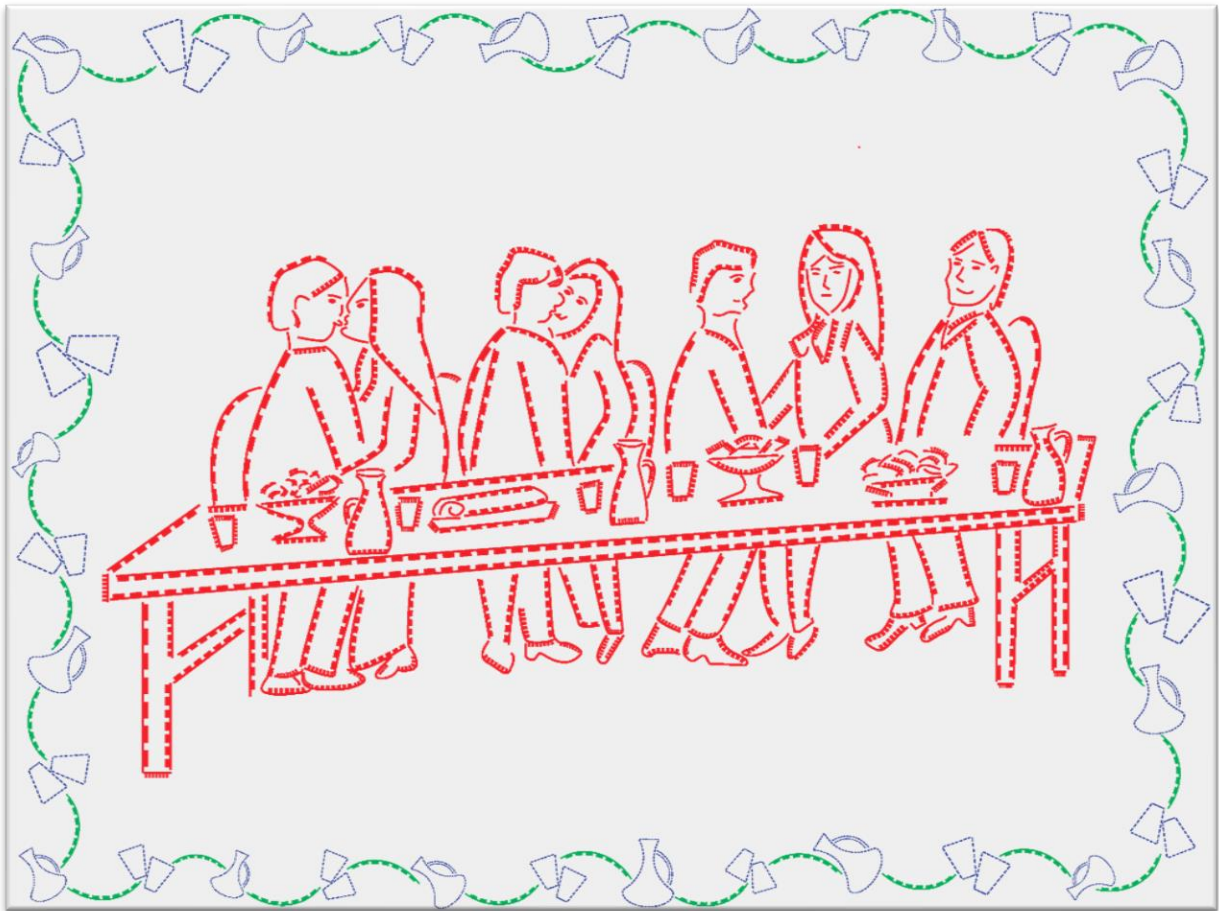
Slika 29 Ples zelja

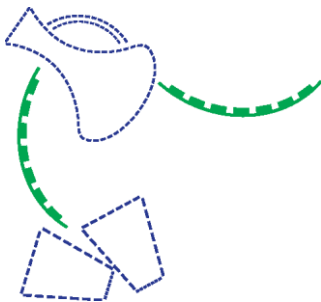
Slika 30 Motiv nota

Igra za stolom

Igra za stolom, ljubljenje od čela stola; svaki kušne u lice svoju susjedu ili susjeda te svi zajedno pjevaju: *Maro kušni Tončeka, Maro kušni, drage volje, Tončeka. Tonček kušni Slavicu, Tonček kušni drage volje, Slavicu. Slavo kušni Franceka, Slavo kušni, drage volje, Franceka...* Počpoljika počpoljuje svojim mladim navješćuje pite, ječte moji mladi kaj vam brže perje zraste. Ako pojdem v šumu z vami, tam vas najde lugar stari. Ako pojdem v polje z vami, tam vas najdu kosci rani. Pite, ječte moji mladi kaj vam brže perje zraste.

Slika 31 Igra: Poljubi susjeda

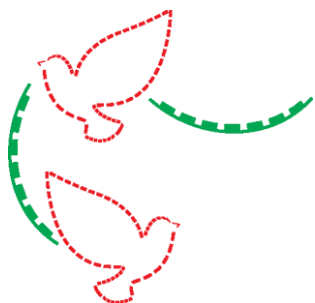
Slika 32 Motiv vrč i čaše

Drugi dom

Uz pomoć kapitana u pola noći mladenci se opraštaju i odlaze u svoj novi doma. *Falen budi Jezuš Kristuš, tu budi Bog i Marija i sa poštovana gospoda. Došlo je vreme da vas moram dragi japek i majka milena napustiti i drugoj hiži se privrgnuti. Sad se pak obračam vama dragi braći i sestrice, vujci i vujne, teci i tece. Fala vam na toj vašoj dobroti, naj ju vam Bog dobri naplati. Zbogom ostanite. Draga moja rodbina! Došla nam je vura, nastala je noć da se vre saka ftičica, ribica i zverinica na svoj stan sprovlja. Tak i ov moj mladenec bi se štel na svoj stan spraviti z ovim svojim parekom, kojega je denes zadobil na mrzlemu kamenu pred velikim oltarom Jezuš Kristuša. Ali kak je vre sakomu Božjemu stvorenju rođeno gnezdo teško ostaviti, tak i ovoj sirotoj mladenki koja nemre od žalosti reč progovoriti. Pak se zato jaz očem v ime njene sem skupa spričati. Nemrem vam to dobrotu naplatiti, naj jo vam plati Otec Bog nebeski. Zbogom mi ostanite.*

Slika 33 Odlazak mladenci

Slika 34 Motiv golubice

5. Zaključak

Svojim rođenjem dobili smo paletu boja kojom ćemo raspolagati cijeli život. Nadopunjavat ćemo ju novim poznanstvom, iskustvima, dobrim i lošim djelima. Svaki trenutak ostavit će trag. Nakon ovog rada, ja sam bogatija za cijelu jednu nijansu. Želja za istraživačkim radom, želja za upoznavanjem drugih a najviše moje međimurske kulture naučila me da zadatak nije samo ono što moram napraviti - ispuniti već da nije moguće sakriti osjećaje i ne predati se u potpunosti u izvršenje zadatka. Mnogo puta sam čula od starijih ljudi kako pričaju da su se vremena promijenila, ja smatram da nisu, ona jesu bitno drugačija, ali ljudi su ti koji su svoju okolinu i svijet počeli drugačije bojati. Počeli su dodavati nijanse lijenosti, ubrzanosti, hladnoće, automatizacije, nepromišljenosti, i sl. Danas nam preostaje samo da uđemo u muzej ili otvorimo neku knjigu o onom vremenu, ma koje god bilo, ili sjednemo s nekom starijom osobom koja je željna dijeljenja svojih uspomena i na taj način utonemo u svijet ljepote i mašte, svijet običaja i tradicije.

U Koprivnici, 19.10.2020.

6. Literatura

- [1] S. Narančić Kovač: Jedna priča – dva pripovjedača, Slikovnica kao pripovijed, Zagreb 2015.
- [2] W.J.T. Mitchell: Ikonologija, Slika, tekst, ideologija, Zagreb 2009.
- [3] B. Majhut i Š. Batinić: Hrvatska slikovnica do 1945., Zagreb 2017.
- [4] S. Hranjec: Međimurski narodni običaji, Čakovec 2011.
- [5] <https://hr.wikipedia.org/wiki/Ilustracija>, dostupno 17.08.2020.
- [6] Balić-Šimrak, Antonija i Smiljana Narančić Kovač. "Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama." *Dijete, vrtić, obitelj*, vol. 17, br. 66, 2011, str. 10-12. <https://hrcak.srce.hr/124188>., dostupno 10.09.2020.
- [7] <https://hr.wikipedia.org/wiki/Ilustrator>, dostupno 17.08.2020.
- [8] Majhut, Berislav. "Počeci hrvatske slikovnice." *Dijete, vrtić, obitelj*, vol. 19, br. 71, 2013, str. 20-22. <https://hrcak.srce.hr/145409>., dostupno 17.08.2020.
- [9] <https://hr.wikipedia.org/wiki/Slikovnica>, dostupno 17.08.2020.
- [10] Martinović, Ivana i Ivanka Stričević. "Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu." *Libellarium*, vol. 4, br. 1, 2011, str. 39-63. <https://hrcak.srce.hr/92392>., dostupno 25.08.2020.
- [11] <http://www.openculture.com/2014/05/first-childrens-picture-book-1658s-orbis-sensualium-pictus.html>, dostupno 25.08.2020.
- [12] <https://www.nikolasinkovic.com/likovni-elementi-za-pocetnike/>, dostupno 17.08.2020.
- [13] <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/perspektive.htm>, dostupno 25.08.2020.
- [14] [https://hr.wikipedia.org/wiki/Kompozicija_\(likovna\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Kompozicija_(likovna)), dostupno 18.08.2020.
- [15] <https://www.kuhaona.com/2014/10/zidnjaci-vezene-slike/>, dostupno 08.09.2020.
- [16] L. Holjevac, A. Kurtić, M. Radočaj, A. Raguž: Istraživanje motiva Hrvatskog etnografskog tekstilnog rukotvorstva u izradi i dizajnu suvremene edukativne igre, seminarski rad, TTF, Zagreb 2018., dostupno 08.09.2020.
- [17] <https://www.kuhaona.com/2014/10/zidnjaci-vezene-slike/>, dostupno 08.09.2020.
- [18] mr. sc. A.Brenko ... [et al.]: Moć boja, Kako su boje osvojile svijet, Zagreb, ožujak-rujan 2009., str. 21, dostupno 08.09.2020.
- [19] <http://zenskamreza.ba/rucni-rad-poseban-razlog-za-ponos/>, dostupno 22.09.2020.
- [20] <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42819> 22.09.2020.

7. Popis slika

Slika 1 Prvi primjer slikovnice u Hrvatskoj	11
Slika 2 Tehnika našivanja koncem	19
Slika 3 Zidnjaci ili zidne krpe	20
Slika 4 Osnovna linija i boja za prikaz tradicijskog veza ilustracija	22
Slika 6 Odlazak na vjeronauk.....	23
Slika 5 Motiv cvijet	23
Slika 7 Majka sprema stvari kćeri	24
Slika 8 Motiv srce	24
Slika 9 Mlodenec i zastavnjek.....	25
Slika 10 Motiv ružmarin	25
Slika 11 Motiv voća	26
Slika 12 Sokačica sprema hranu.....	26
Slika 13 Majge pred kućom	27
Slika 14 Motiv žir.....	27
Slika 15 Pozoviči.....	28
Slika 16 Motiv cvijet	28
Slika 17 Svadbena povorka	29
Slika 18 Motiv mašna.....	29
Slika 19 Prošnja.....	30
Slika 20 Motiv leptir	30
Slika 21 Sokačica i dječak.....	31
Slika 22 Motiv kruh i pecivo.....	31
Slika 23 Sprečavanje mladenke.....	32
Slika 24 Motiv spirale	32
Slika 25 Ulazak u crkvu	33
Slika 26 Motiv krugovi	33
Slika 27 Vjenčanje u crkvi	34
Slika 28 Motiv Krugovi - prsteni	34
Slika 31 Ples zelja	36
Slika 32 Motiv nota	36
Slika 33 Igra: Poljubi susjeda.....	37
Slika 34 Motiv vrč i čaše.....	37
Slika 35 Odlazak mladenci.....	38
Slika 36 Motiv golubice	38